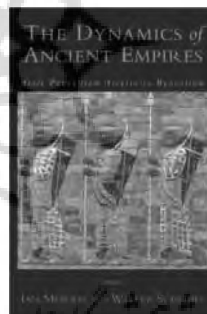

دولت‌های باستان

● سیامک مرزبان
کارشناسی ارشد تاریخ ایران باستان

■ **The Dynamics of Ancient Empires: State Power from Assyria to Byzantium.**

■ **Edited by Ian Morris and Walter Scheidel.**

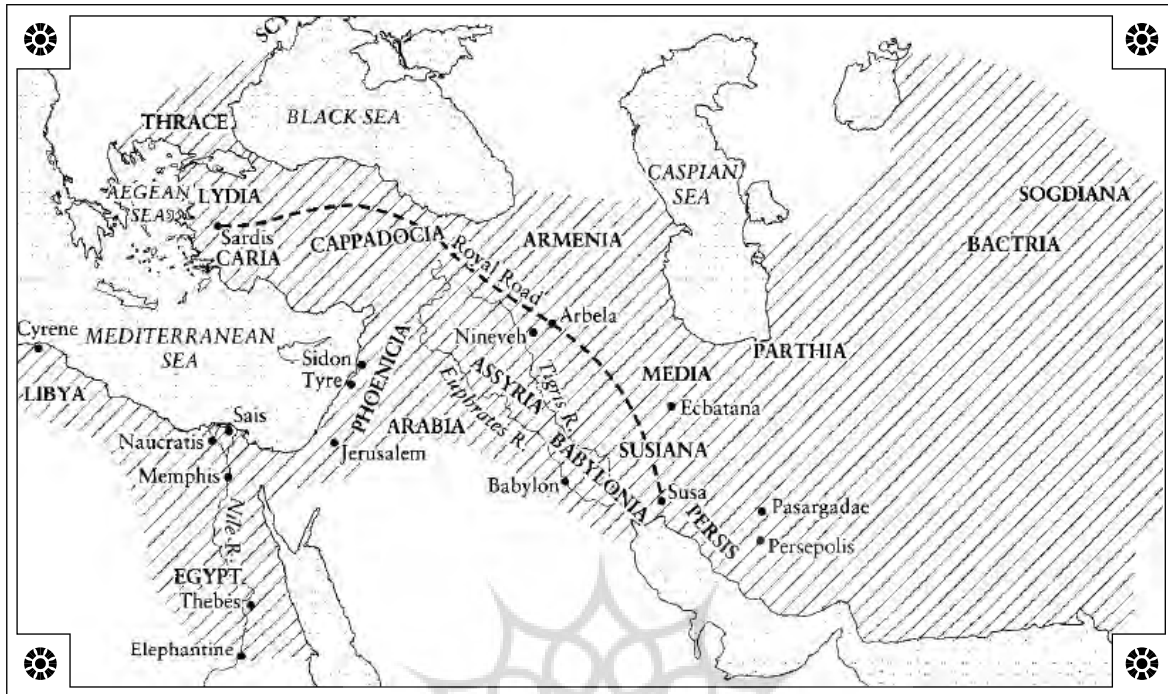
■ **Oxford: Oxford university press, 2009. Hardback, 381 pages.**

در گذشته امپراتوری‌های پهناور و پرجمعیتی داشتیم. ۲۰۰۰ سال پیش چهار امپراتوری روم، اشکانی، کوشانی و هان بر دو سوم مردم جهان حکومت می‌کردند، ولی امروز بیش از دویست کشور داریم. میان امپراتوری‌های کهن باختر مقایسه‌ی زیادی انجام نشده است. این کتاب از یک سری کنفرانس‌ها که توسط موسسه تاریخ و علوم اجتماعی دانشگاه استنفورد^۱ حمایت می‌شد برداشت شده و هدف این کتاب تشویق محققان به بررسی‌های تطبیقی میان دولت‌های کهن غرب آسیا (از خلیج فارس تا دریای مدیترانه) است. این کتاب شامل هفت مقاله است که به معرفی کوتاه هر کدام می‌پردازیم. نقشه‌ی هر کدام از دولت‌های مورد بحث (آشوریان، هخامنشیان، یونان، روم و بیزانس) هم در ابتدای کتاب آورده شده است. یان موریس و والتر شیدل از دانشگاه استنفورد ویراستاران این مجموعه هستند.

- ۱- دولت‌های باستانی، امپراتوری‌ها و بهره‌کشی / جک گلدستون^۲ (دانشگاه جرج میسون^۳) و جان هالدن^۴ (استاد تاریخ بیزانس در دانشگاه پرینستون)
- ۲- امپراتوری آشور نو / پیتر بدفورد^۵ (کالج یونیون^۶)
- ۳- شاهنشاهی هخامنشیان / یوزف ویسهوفر^۸ (دانشگاه کیل (آلمان)^۷)
- ۴- دولت آتن / یان موریس^{۱۰} (دانشگاه استنفورد^۹)
- ۵- اقتصاد سیاسی امپراتوری روم / کیث هاپکینز^{۱۱} (استاد تاریخ باستان در دانشگاه کمبریج)
- ۶- امپراتوری بیزانس / جان هالدن (استاد تاریخ بیزانس در دانشگاه پرینستون)
- ۷- ازدواج در امپراتوری‌های باستان / والتر شیدل^{۱۲} (دانشگاه استنفورد^{۱۳})

مقاله اول

ظهور و سقوط امپراتوری‌ها از موضوعاتی است که همواره مورد توجه محققان بوده است. به ویژه پژوهشگران غربی در پی این هستند که آیا قدرت غرب هم به مانند قدرت‌های پیشین روزی افول خواهد کرد؟ و آیا می‌توان با پند گرفتن از گذشته و بهره‌گیری از فن‌آوری امروز شرایطی به وجود آورد که قدرت پایدار بماند؟ یافتن دلایل ظهور و سقوط ساده نیست. موضوع کلی مقالاتی هم که در پی می‌آید نیروی محرکه‌ی امپراتوری‌ها و مقایسه‌ی آنها با یکدیگر است. در این مقاله با توجه به مقاله‌های بعدی تلاش شده است که

و مهمترین دلایل اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی برای ظهور و سقوط بیان شود. پیش از هر چیز empire (امپراتوری) و state (دولت، کشور، ایالت) تعریف شده‌اند و تفاوت‌های آنها بیان شده است. برای نمونه ما حکومت آتن (فصل ۴) را امپراتوری آتن نمی‌نامیم. از دیگر موضوعات این فصل بررسی سیر تکاملی امپراتوری‌ها در طول زمان است.

مقاله دوم
 آشوریان سه دوره کهن (ح. ۲۰۰۰ - ۱۸۰۰ پ.م.)، میانه (ح. ۱۴۰۰ - ۱۰۵۰ پ.م.) و نو (ح. ۹۳۴ - ۶۱۲ پ.م.) را پشت سر گذاشتند. اوج قدرت و گسترش و قدرت آشوریان در زمان آشور نو بود که از دریای مدیترانه تا کوه‌های زاگرس و از خلیج فارس تا سرچشمه‌های دجله و فرات را زیر نگین داشتند. این امپراتوری بیش از سه سده دوام آورد و با امپراتوری‌های پیش از خود در هزاره‌ی سوم و ابتدای هزاره‌ی دوم پ.م. تفاوت بسیار داشت و در طول این ۳۰۰ سال تغییرات سیاسی، اجتماعی

- ۱- از ایالتی محلی تا قدرت امپراتوری (۹۳۴ - ۷۴۵ پ.م.)
- ۲- اتحاد و گسترش امپراتوری (۷۴۴ - ۶۳۰ پ.م.)
- ۳- سقوط آشور (۶۳۰ - ۶۰۹ پ.م.)

پیتر بدفورد پس از ارائه‌ی تقسیم‌بندی به معرفی هر دوره و مقایسه آن با دیگر دوره‌ها می‌پردازد.
 مقاله سوم

شاهنشاهی هخامنشیان بزرگترین امپراتوری زمان خود بود. آنها کار خود را از انشان آغاز کردند. کورش بزرگ و فرزندش کمبوجیه با غلبه بر مادها، لیدی، بابل و مصر قلمرو خود را از جیحون تا نیل گسترش دادند. شاهنشاهی هخامنشی تا زمان هجوم اسکندر بیش از دو سده دوام

هدف این کتاب تشویق محققان به بررسی‌های تطبیقی میان دولت‌های کهن غرب آسیا - از خلیج فارس تا دریای مدیترانه - است

مقاله ششم

امپراتوری بیزانس چندان هم امپراتوری نبود و تنها نام امپراتوری را از امپراتوری روم به ارث برد. قلمرو بیزانس بیشتر محدود به جنوب شرق اروپا (شبه جزیره بالکان) و آناتولی (آسیای کوچک، غرب ترکیه امروز) می‌شد. جان هالدن استاد تاریخ بیزانس در دانشگاه پرینستون ویژگی‌های ساختاری پیشرفت بیزانس و جامعه و گروه‌های اجتماعی آن را بررسی کرده است. ارتباط میان کشور (به عنوان مجموعه‌ای از نهادها) و اشراف، روش‌ها و اندازه‌ی بهره‌برداری از آنها برای حفظ قدرت و چگونگی تغییرات ساختارها در گذر زمان از دیگر موضوعات مورد بررسی در این مقاله هستند.

مقاله هفتم

چند همسری از مسائلی است که از گذشته تا به امروز مورد بحث بوده و در بعضی زمان‌ها و مناطق غیرقانونی می‌شده است. در امپراتوری‌های مختلف قوانین مختلفی در این باره وجود داشته و در این مقاله موضوعات مرتبط با چند همسری و در کل ازدواج در بین‌النهرین، ایران، مصر، یونان و روم بررسی شده است.

پی‌نوشت:

1. Stanford University's Social Science History Institute (SSHI).
2. Jack A. Goldstone
3. George Mason University
4. John F. Haldon
5. Princeton University
6. Peter R. Bedford
7. Union College (N.Y.)
8. Josef Wiesehöfer
9. University of Kiel
10. Ian Morris
11. Stanford University
12. Keith Hopkins
13. Walter Scheidel
14. Stanford University

آورد. در مقاله حاضر یوزف ویسهوفر ایران‌شناس برجسته استاد دانشگاه کیل (آلمان) شاهنشاهی هخامنشی را از چند جنبه مورد بررسی قرار می‌دهد. ویژگی‌های سرزمینی، جغرافیایی و جمعیتی امپراتوری، مراحل توسعه‌طلبی و پس از توسعه‌طلبی امپراتوری در طول تاریخ این سلسله، پایان سلطه‌ی هخامنشیان، نحوه‌ی برخورد با مردم قلمرو شاهنشاهی در آغاز کار و پس از تثبیت قدرت، چگونگی تشویق مردم مختلف امپراتوری به کار، پارامترهای ساختاری حکومت، چگونگی حفظ قدرت، مقایسه با امپراتوری‌های پیشین از موضوعات مورد بررسی در این مقاله هستند.

مقاله چهارم

یونان همیشه در مرکز توجه تاریخ‌پژوهان اروپایی قرار داشته است. در گذشته آنها یونان را مهد تمدن می‌دانستند و این در سده‌ی نوزدهم بود که با کشفیات باستان‌شناسی جدید در مصر و سپس در بین‌النهرین معلوم شد که یونان کهن‌ترین تمدن نیست. با این حال از آن رو که اروپاییان خود را وارث یونانیان و به ویژه آتنیان می‌دانند، هنوز هم یونان کانون توجهات است. اوج قدرت آتنیان بین سال‌های ۴۷۸ تا ۴۰۴ پ.م بود. شمار کتاب‌ها و مقالات درباره دولت آتن پس از امپراتوری روم در رتبه دوم قرار دارد که با آگاهی به کوتاه بودن این دوره و قلمرو کوچک آن قابل توجه است. این دولت کوچک‌تر از آن است که نام امپراتوری بر آن بگذاریم. می‌شود آن را در حد ایالتی از هخامنشیان یا رومیان حساب کرد. در این مقاله ابتدا به معرفی سده‌ی پنجم پ.م. از نظر اجتماعی، اقتصادی، جمعیتی، سیاسی و دینی پرداخته شده است. در ادامه جنبه‌های گوناگون دولت‌شهرهای یونانی به ویژه آتن از لحاظ سیاسی، نظامی، اقتصادی و ... مورد بررسی قرار گرفته است.

مقاله پنجم

امپراتوری روم آن اندازه از نظر اروپاییان مهم است که سقوط نیمه‌ی غربی آن (۴۷۶م.) را پایان دوران باستان و سقوط نیمه‌ی شرقی آن (بیزانس در ۱۴۵۳ م.) پایان دوران میانه می‌دانند. هاپکینز (استاد تاریخ باستان از دانشگاه کمبریج) نگارنده‌ی این مقاله سه عامل را در گسترش امپراتوری مهم می‌داند: یکی استفاده از آهن برای کشورگشایی و کشاورزی، دیگری نوشتن و سوم ثروت. موضوع اصلی مقاله‌ی پیش رو چگونگی توزیع ثروت امپراتوری میان امپراتور، قدرت مرکزی، اشراف، ارتش، شهروندان رم، بزرگان شهر، روستاییان و بردگان است.

موضوع کلی مقالات کتاب نیروی محرکه‌ی امپراتوری‌ها و مقایسه‌ی آنها با یکدیگر است

دولت‌های باستان